

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

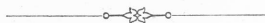
FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Ekskurs II.

(Til S. 31 Linje 7.)

Runen Υ i to angelsaksiske Mynt-Indskrifter.

Den angelsaksiske Rune Υ findes ikke blot i ags. Runerækker og Alfabeter, men ogsaa i enkelte Metal-Indskrifter, som maa antages at have indeholdt Ord¹⁾.

Runen forekommer paa en Sølvmynt (Stephens I S. 563; III S. 235), som er funden i Wijk ved det gamle bekjendte Handelssted Duurstede nær Utrecht. Sammen med den blev fundet Mynter af Pepin, Karl den Store og Ludvig den Fromme († 840). Mynten har paa Adversen et Monogram sammensat af latinske Bogstaver. Stephens læser dette ECGBERHT og forstaar det om Ecgberht af Wessex († 836). Haigh betvivler denne Læsnings Rigtighed. Reversen har ingen anden Fremstilling end en Runeindskrift. Denne er maaské:

ƚ ƚ ƚ ƚ ƚ ƚ ƚ ƚ

Rune 1 er vendt op og ned i Modsætning til Rune 3. R. 4 er efter Tegningen snarest ƚ æ, men kan ogsaa læses ƚ a, da dens øverste Kvist berører Tværestregen i R. 5. Sproglige Grunde gjør det dog sandsynligt, at R. 4 har været ƚ o. R. 8 er meget mindre end de øvrige Runer.

Haigh har vistnok læst de 5 første Runer rigtig som *Lul on*. *Lul* er Myntmesterens Navn. Med Runer findes *lul* skrevet paa en Mynt af Eþilberht af Øst-Anglia † 794 (Keary, Catalogue of English Coins in the British Museum I, 83). Med latinske Bogstaver findes LULLA paa Mynter af Offa af Mercia 757—796 (I, 28) og LUL paa en Mynt af samme Konge (I, 32). Ligeledes LUL paa en Mynt af Coenwulf af Mercia 796—822 (I, 36). *Lulla*, der nævnes som Myntmester paa Mynter fra anden Halvdel af 9de Aarh., er vistnok en anden Person. Derimod er *Lul* paa Mynten fra Wijk vist samme Person som *Lul*, hvis Navn ligeledes er skrevet med Runer paa Eþilberhts Mynt. Efter *Lul on* maa følge Myntstedets Navn.

Stephens læser dette feilagtig *auasa*. Υ er aldrig a. Der synes at maatte læses: **auxsx**. Naar vi finder, at Myntstedet *Eaxanceaster* (Exeter) paa Mynter er skrevet ikke blot *Eaxe*, *Exce*, *Ecxe*, *Ecxc*, *Eaxcc*, *Ecxecc*, men ogsaa *Exscex* (Catalogue II, 357—359) og *Eaxecser*, *Eaxset* (II, 213 f.), saa synes det muligt, at ogsaa **auxsx** betegner Exeter.

I **auxsx** er vel **xs** en overflødig Betegnelse for *x* i *Eaxan*-, ligesom i *Exscex*, og det sidste **x** sammenfatter *e* og *s* i *ceastre*, mellem hvilke Vokalen ogsaa i *Eaxecser* er udeladt.

Da historisk Angelsaksisk overhoved ikke kjender Diftongen *au*, saa maa til *au* i **auxsx** en anden Vokalbetegnelse i historisk Angelsaksisk svare. Foran *x* har istedenfor *ea* de ældste Hskrr. oftest *ae*, f. Eks. Epinal-Glosserne (ikke senere end Begyndelsen af 8de Aarh.) *aex*, dog *leax*. Holtzmann (Altdeutsche Gramm. I

¹⁾ Den første her behandlede Indskrift har jeg ikke fundet omtalt af Wimmer.

S. 179) mener, at dette ags. *ea* er opstaaet af *a^u*, og efter Kluge (i Pauls Grundriss ² S. 1029) er ags. *ea* gennem *eo*, *eu* opstaaet af *äu*. Heraf er da mulig **auxsx** at forklare. Rigtignok er det paafaldende, paa denne Mynt, der sandsynlig ikke er ældre end Slutningen af 8de Aarh., at finde en ældre Form end i Epinal-Glosserne. Men det kan forklares deraf, at i en Runeindskrift den Lydbetegnelse anvendes, som ved Tradition har holdt sig fra meget ældre Tider, medens Epinal-Glosserne, som er skrevne med latinske Bogstaver, viser os en Skrivemaade, som ikke støtter sig til saa gammel Tradition.

Den anden engelske Mynt, paa hvilken man har læst Runen **Y**, er udgiven i Catalogue of English Coins in the British Museum I S. LXXXV Nr. 2, S. 2 og Pl. I, 4; tidligere bl. a. hos Stephens III S. 246. Det er en Guldmynt (trimessis), som efterligner en merovingisk Guldmynt. Adversen viser en Kongebuste med Diadem omgivet af en ulæselig Indskrift, Reversen et Kors paa 3 Trin og derom en Runeindskrift, som gaar fra høire mod venstre. Denne har man læst (vendt mod høire):

BM Y II : ↑ IX M II

Wimmer (i Catalogue I S. LXXXVI) har paa et Aftryk med Sikkerhed alene kunnet læse Rune 1 **B**, 2 **M**, 7 **X**, 8 **M**. Mynten henføres til c. 650.

Naar man i England har transskriberet Indskriften **bea(r)tigo**, er dette feilagtigt, da **Y** ikke kan betegne **a**. Endnu mere feilagtig er Forklaringen **feartigo** »forty«. Indskriften synes at maatte transskriberes: **bex : tigo** eller **bex II : tigo II**.

Jeg kan ikke forklare Indskriften. Jeg har tænkt paa, at **II : tigo** mulig kunde være *twentigo* 20; jfr. III *féowertigo* Poen. Ecgb. 4, 68 (Sievers i Paul-Braunes Beiträge IX S. 265). Men dette synes i en Mynt-Indskrift ikke at give nogen passende Mening.

Ved **bex** har jeg tænkt paa latinsk *bes* (²/₃ af en As), da man i Middelalderen i Ordudgang ofte skrev *x* for *s*, f. Eks. *milex* for *miles*. Men jeg forstaar ikke, hvilken Mening *bes* (²/₃ af en As) skulde give paa denne Mynt.